

Lausunto

11.12.2024

MV/01535/2024

1 (5)

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Viite Lausuntopyyntö 6.8.2024 LAPELY/2207/2024

Asia **SIMO, Maksniemen vanhan koulun rakennussuojelu**

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on pyytänyt Museoviraston lausunnon Simossa sijaitsevan Maksniemen koulun kahden vanhimman koulurakennuksen suojelusta lailla rakennusperinnön suojelemisesta (498/2010, rakennusperintölaki). Museovirasto on perehtynyt asiaan ja antaa asiasta lausuntonaan seuraavan.

LÄHTÖTIEDOT

Maksniemen koulu sijaitsee Simon Maksniemen kylässä osoitteessa Siikatie 5 Simon kunnan omistamalla kiinteistöllä 751-402-4-12. Sen nuorimmassa koulurakennuksessa on vuosiluokkien 1-6 opetustilat.

SUOJELUASIAN VIREILLETULO JA ESIITYKSEN PERUSTELUT

Rakennusperintölain mukainen suojeluasia on tullut Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksessa vireille Maksniemen kyläyhdistys ry:n 12.7.2024 tekemästä suojeluesityksestä, joka koskee vanhinta eli vuonna 1894 käyttöön otettua koulurakennusta. Yhdistys on vedonnut rakennuksen rakennushistoriallisiin ja rakennustaiteellisiin arvoihin: siihen, että talolla on ikäarvo, sen massiivirakenne on ekologinen ja talolla on rikkaita historiallisia kerrostumia. Suojeluesityksessä korostetaan myös rakennuksen historiallista merkitystä Maksniemen kylän asukkaille ja opetuskäytön jälkeistä käyttöä monipuolisina harrastustiloina. Myös sitä, että asemakaava ei turvaa rakennuksen säilymistä, pidetään rakennusperintölailla suojelun perusteluna.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on harkinnut selvittää samalla myös saman rakennuskokonaisuuden toiseksi vanhimman koulurakennuksen suojelutarpeen. Suojeluasia koskee siten näitä kahta rakennusta. Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus on antanut 4.12.2024 näitä rakennuksia koskevan rakennusperintölain mukaisen vaarantamiskiellon.

KOHTEEN HISTORIA JA KUVAUS

Simossa aloittivat vuonna 1894 Simonniemen, Simonkylän ja Maksniemen kansakoulut, joiden kaikkien koulutalot ovat säilyneet. Maksniemen kouluksi muutettiin kunnalle hankittu entinen asuinrakennus, mikä oli maamme kansakoululaitoksen alkutaipaleella verrattain yleinen tapa. Maksniemen vanhimman koulurakennuksen alkuperäinen osa ns. Rantapostin pytinki vuokrattiin talollinen Eemil Kemheikiltä ensin viiden vuoden ajaksi. Suojeluesityksessä tuodaan esille muistitieto, että kyläläiset talolliset lahjoittivat hirret vuonna 1901 valmistuneeseen laajennukseen, joka sisälsi luokkahuone-, käsityöhuone- ja eteistilat. Ikäluokkien kasvaessa koulutontille rakennettiin uudet ajanmukaiset koulurakennukset vuosina 1954 ja 1974. Uusimman koulurakennuksen myötä Maksniemen kaksi vanhinta koulurakennusta ovat jääneet pois varsinaisesta koulukäytöstä. Vanhin koulurakennus on ollut viimeksi harrastuskäytössä ja keskimmäinen koulurakennus esikouluna. Molemmat ovat nyt vailla käyttöä.

Maksniemen koulukiinteistö muodostuu kolmen eri-ikäisen, koulupihaan laiduille sijoittuvan koulurakennuksen kokonaisuudesta. Maalaiskansakouluun tyypillisesti kuuluneet talousrakennukset ovat saaneet väistyä uudisrakentamisen tieltä. Etelässä kiinteistö rajautuu uuden Kemintien (vt 4) linjauksen meluvalliin, idässä päiväkotiin ja muilta osin kyläasutukseen.

Maksniemen koulu inventoitiin Lapin ympäristökeskuksen vuosina 2004–2008 toteuttamassa Lapin kulttuuriympäristöt tutuksi -hankkeessa, ja sitä kuvaillaan julkaisussa Mutterikuistien kylät - Simon kulttuuriympäristöohjelma (Ympäristöministeriö. Suomen ympäristö 9. 2013). Kulttuuriympäristöohjelman mukaan Maksniemen kolmen eri-ikäisen koulurakennuksen kokonaisuus on rakennushistoriallisesti ja kulttuurihistoriallisesti erittäin arvokas.

Koulutontin pohjoislaidalle sijoittuva vanhin koulurakennus eli vuonna 1894 kansakouluna käyttöön otettu rakennus on pohjakaavaltaan L-muotoinen, sisältäen alkuperäisen rakennusosan ja tätä hieman korkeamman itäpuolisen laajennuksen 1800- ja 1900-luvun vaihteesta. Yksikerroksinen, satulakattoinen ja betonisokkelinen hirsirakennus on osin vaaka-, osin pystyvuorattu. Ulkovuoraus on valkoinen, tiilikate punainen. Julkisivun ominaispiirteitä ovat itäseinän frontoni ja kaikki ikkunapuitteet koristelutoituksineen, T-karmimalliset ikkunat ja kaksi avokuistia. Alkuperäisessä rakennusosassa on kuntosalikäyttöön muutettu luokkahuone, keittiö ja wc-tiloja, laajennusosassa on kaksi niin ikään harrastekäyttöön käyttöön otettua luokkahuonetta, joista toinen on ollut veistosali. Sisätilojen rakennusosia ja pintamateriaaleja on uusittu. Huonejako on pääosin kansakouluaikea. Huoneissa on kolme peltivaippauunia. Rakennuksessa on havaittu kattovuotoja.

Vuonna 1954 valmistunut kaksikerroksinen rankorakenteinen koulutalo pihan etelälaidalla edustaa jälleenrakennuskaudelle ominaista vähäeleistä rakennustapaa. Vaakavuoraus on valkoinen, listat ovat ruskeat. Julkisivun ominaispiirteitä ovat julkisivun keskivaiheille sijoitetut neliruutuiset ikkunat sekä parveke ja yksi- ja kaksiruutuiset ikkunat päädyissä. Sisätiloissa on säilynyt muun muassa jälleenrakennuskauden puupanelointeja porrashuoneen seinissä ja katossa sekä myös alkuperäisiä ovia. Huonejako on kansakouluaikea. Rakennuksen käytettävyyteen ovat vaikuttaneet kellarissa havaitut haitta-aineet.

Peruskouluna toimiva nuorin koulurakennus vuodelta 1974 on osittain yksi-, osittain kaksikerroksinen pitkänomainen tiilirakennus, joka rajaa koulupihaa idästä.

KAAVA- JA SUOJELUTILANNE

Kohteen sijaintialue on Länsi-Lapin maakuntakaavassa (2014) taajamatoimintojen aluetta (A). Jonkin matkaa koulutontista pohjoiseen kulkeva Maksniementie on osa Pohjanmaan rantatietä, ja on osoitettu maakuntakaavassa koko matkaltaan kulttuurihistoriallisesti tai maisemallisesti merkittäväksi tieksi tai reitiksi.

Maksniemen osayleiskaava vuodelta 1979 on oikeusvaikutukseton. Asemakaavassa vuodelta 2010 Maksniemen koulun korttelialue on osoitettu opetustoimintaa palvelevien rakennusten korttelialueeksi (YO) ilman suojelumerkintöjä.

Simon kulttuuriympäristöohjelmaan on kirjattu Lapin kulttuuriympäristöt tutuksi -hankkeessa tehty arvio Maksniemen koulusta: Kolmen eri-ikäisen koulurakennuksen muodostama kokonaisuus. Rakennushistoriallisesti ja kulttuurihistoriallisesti erittäin arvokas.

Simon kunnanhallitus on hakenut Maksniemen koulun kahdelle vanhimmalle koulurakennukselle purkamislupaa. Tornionlaakson museo on antanut 24.5.2024 asiassa lausunnon, jossa se ei puoltanut purkamisluvan myöntämistä vanhimmalle koulurakennukselle vedoten sen kulttuurihistoriallisiin arvoihin ja korjattavuuteen. Museon mielestä sen arkkitehtonisten arvojen ja käyttöarvojen palauttaminen on terveellisyys- ja turvallisuusnäkökohdat huomioon ottaen vielä mahdollista.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus järjesti 21.11.2024 koululla katselmuksen, johon Museoviraston edustaja oli estynyt saapumasta. Katselmukseen osallistuneen Tornionlaakson museon rakennustutkijan havaintoja on huomioitu tämän lausunnon valmistelussa.

KULTTUURIHISTORIALLINEN MERKITYS

Maksniemen koulun vanhimmalla koulurakennuksella on rakennusperintölain 8 §:ssä tarkoitettua paikallista merkittävyyttä seuraavin perustein:

Maksniemen vanhin koulurakennus on edustava esimerkki Simon kuntaan varhain perustetuista puukansakouluista, joiden arvo on tunnistettu Simon kulttuuriympäristöohjelmassa (edustavuus).

Rakennuksen kansakouluaikea 1800- ja 1900-luvun vaihteeseen palautuva rakennustapa ja arkkitehtuuri ilmenevät varsinkin rakennuksen ulkoasussa ja tilaohjelmassa (alkuperäisyys).

Rakennuksen alkuperä liittyy sen kansakoululaitoksen varhaistaipaleelta tuttuun tapaan muokata vuokratusta tai ostetusta asuinrakennuksesta kylän ensimmäinen kansakoulutalo. Sen laajennussiipi todistaa oppilasmäärän kasvusta (historiallinen todistusvoimaisuus).

Maksniemen koulun vuonna 1954 valmistuneella koulurakennuksella on merkitystä osana kolmen eri-ikäisen koulutalon kokonaisuutta, johon se tuo jälleenrakennuskauden rakentamisen ja kouluhistorian lisän. Yksittäisenä rakennuksena sen rakennushistoriallinen merkitys on arvioitavissa lähinnä paikalliseksi.

SUOJELUTARPEEN KOHDENTUMINEN

Suojelun tarve vanhimmassa koulurakennuksessa kohdistuu sen ulkoasuun ja kansakouluaikaiseen huonejakoon. Rakennuksen ulkoasu muodostuu julkisivun ja vesikaton rakennusosista, yksityiskohdista, materiaaleista ja väryksestä. Julkisivuaukkoihin liittyvät alkuperäiset rakennusosat eli ikkunat ja ovet ovat ulkoasuun liittyvä kokonaisuus myös sisäpuolisine osineen. Huonejaossa olennaista on alkuperäisten luokahuoneiden asema tilaohjelmassa.

MUSEOVIRASTON KANTA

Maksniemen kolmen eri-ikäisen koulurakennuksen kokonaisuudella on kulttuurihistoriallista arvoa paikallishistorian ja sivistyshistorian kannalta. Varsinkin sen vanhimman eli vuonna 1894 käyttöön otetun koulurakennuksen säilyminen tulee turvata. Rakennuksessa tulee säilyttää sen ulkoasun historialliset ominaispiirteet sekä sisätiloissa entisten luokahuoneiden tilaohjelma pääpiirteissään. Rakennuksen suojeluarvot voitaisiin Museoviraston näkemyksen mukaan riittävästi turvata asemakaavassa annettavilla suojelumääräyksillä.

Museovirasto jättää Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen harkittavaksi, onko kohteen suojeluun rakennusperintölain mukaisesti erityisiä syitä asemakaavoitustilanteen vuoksi (lain 2 §:n 3 mom), mikäli rakennussuojelun selvittämiseksi ja ratkaisemiseksi ei käynnistetä asemakaavanmuutosta.

Osastonjohtaja

Ulla Salmela

Erikoisasiantuntija

Timo Kantonen

Tiedoksi Tornionlaakson museo - Tornedalens museum

Asiakirjan sähköinen allekirjoitus
Elektronisk underskrift av document
Electronic signature of a document

Asia / Sak / Case

MV/01535/2024

SIMO, Maksniemen vanhan koulun suojeluasias

Asiakirja / Dokument / Document

MV/01535/2024-6

SIMO, Maksniemen vanhan koulun rakennussuojelu